

ELVIS

Ray Connolly

ELVIS

Een eenzaam leven

Vertaald door Edwin Krijgsman en Erik de Vries

2017

THOMAS RAP
AMSTERDAM

Copyright © 2016 Ray Connolly
Copyright Nederlandse vertaling © 2017 Edwin Krijgsman en Erik de Vries
Eerste druk juni 2017
Tweede druk juni 2017
Oorspronkelijke titel *Being Elvis*
Oorspronkelijke uitgever Weidenfeld & Nicolson, Londen
Omslagontwerp bij Barbara
Omslagfoto's Alfred Wertheimer/Getty Images
Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 004 0474 8
NUR 320

thomasrap.nl

Voor Louise en mijn kleinkinderen, Jack en Olivia

INHOUD

Voorwoord Peter Buwalda 11

Opmerking van de auteur 15

Inleiding 17

- 1 'Vanaf mijn tweede jaar kende ik alleen maar
gospelmuziek' 23
- 2 'Maak je maar niks geen zorgen, mama' 32
- 3 'Ik zat in de klas maar naar buiten te staren' 39
- 4 'Ik klink niet als iemand anders' 49
- 5 'Wat zijn jullie daarbinnen in godsnaam aan het
doen?' 59
- 6 'Wat is er gebeurd, wat is er gebeurd?' 67
- 7 'Hallo lieverds, hier is het geld om de rekeningen te
betalen' 76
- 8 'Die Kolonel... dat is de duivel zelf' 86
- 9 'Als ik niet kan bewegen, dan kan ik niet zingen' 99
- 10 'Waarom zou muziek bijdragen aan de
jeugdcriminaliteit?' 110
- 11 'Man, de gekleurde mensen zingen en spelen het' 120
- 12 'Moet je je voorstellen! Ik, een jongen uit Memphis, met
Natalie Wood' 131
- 13 'Ik heb er een hekel aan om mee te doen aan die
jamsessies' 141

- 14 'Ik wou dat we weer arm waren' 147
- 15 Hij was rijk, hij was blits 157
- 16 'Dit ranzige afrodisiacum, rock-'n-roll' 165
- 17 'Ik heb geluk dat ik in een positie ben om te geven' 174
- 18 'Wakker worden, Mama' 181
- 19 's Nachts leeft de wereld meer' 191
- 20 'Er was een klein meisje met wie ik daar vrij veel omging' 201
- 21 'Wat er van mij zal worden, is wat God voor me gekozen heeft' 209
- 22 'Ik heb er helemaal niets over te zeggen gehad' 219
- 23 De scholiere met de revolver in haar beha 228
- 24 'Als we onze seksuele verlangens kunnen beheersen' 240
- 25 'Het enige wat erger is dan kijken naar een slechte film' 250
- 26 'Als jullie me alleen maar blijven aangapen' 259
- 27 'Ik weet dat ik hier de dorpsgek ben' 265
- 28 'Sommigen van jullie denken misschien dat Elvis Jezus Christus is' 271
- 29 'Wat moet ik doen als ze me niet goed vinden?' 279
- 30 'Hoe heb ik zo stom kunnen zijn?' 287
- 31 'Ik wil muzikanten die met alle stijlen uit de voeten kunnen' 294
- 32 'Ik wil niet dat een of andere doorgedraaide klootzak' 301
- 33 'Meneer de president, u heeft uw show te runnen' 313
- 34 'Ik was als kind een dromer' 320
- 35 'Het is heel moeilijk aan dat imago te voldoen' 327
- 36 'Het spijt me dat ik zijn verdomde nek niet heb gebroken' 339

- 37 'Maar als je van me af wilt' 351
38 'Ik ben nog liever bewusteloos dan ongelukkig' 359
39 'Ik ben zelfdestructief, ik weet het' 368
40 'Ik laat me heel gemakkelijk meeslepen' 379
41 'Ik heb negenendertig mensen in dienst die van mij
afhankelijk zijn' 385
42 'Ik ben het gewoon zo zat om Elvis Presley te zijn' 397
43 'Een eenzaam leven eindigt' 406

Nawoord 412

Dankwoord 416

Noten 417

Wat is er na Elvis geworden van...? 431

Elvis Presleys beste opnames 436

Bibliografie 440

Songcredits 444

Illustratieverantwoording 447

Personenregister 448

‘Elvis, jij gaat een beroemdheid worden. Hier heb je wat advies. Verstop je niet. Loop over straat, ga naar restaurants, maar verstop je niet. Want als je dat wel doet, word je de eenzaamste persoon ter wereld.’

Jackie Gleason tegen Elvis, 1956

‘Op het hoogtepunt van de hysterie was het voor ons als Beatles een hel. Maar wij waren tenminste nog met z’n vieren. Elvis was in zijn eentje. Alleen hij maar. Het moet ondoenlijk zijn geweest.’

John Lennon tegen Ray Connolly, 1970

VOORWOORD

Een van de paradoxen die Elvis omgeven, is dat zijn muziek onvergankelijk lijkt, terwijl zijn leven een toonbeeld van vergankelijkheid was. Ongelooflijk, wat is die man de vernieling in gegaan. Toen ik *Elvis. Een eenzaam leven* dichtsloeg, toch niet de eerste Elvis-biografie die ik las, was ik wederom aangedaan, verbijsterd, en ook wel sombertjes. Lezen hoe Elvis' carrière, die zo overrompelend en succesvol begon, langzaam verandert in een inktzwarte draaikolk van eenzaamheid, teleurstelling, medicijnmisbruik en onmacht, blijft een pijnlijke aangelegenheid.

Een manier om er snel weer bovenop te komen is 'Mystery Train' draaien, hard, en erna, ook hard, 'Heartbreak Hotel', en dan 'Hound Dog', en dan 'Don't', en vervolgens 'A Fool Such As I', dan 'A Mess of Blues', dan 'I Feel So Bad', dan 'Tomorrow Is a Long Time', dan 'Guitar Man', en dan 'Rubberneckin'. Maar tien andere kan ook. Er is veel voorhanden dat niet kapot te krijgen is, vaak zo sprankelend en fraai dat je je afvraagt wat je ermee opschiet, lezen over Elvis. Kun je niet beter gewoon zijn muziek draaien?

Misschien. Maar zo werkt het niet. Het probleem met die platen, of beter: met Elvis in brede zin, dat wil zeggen: met de optelsom van zijn stemgeluid, zijn iconische verschijning, en de rol die hij opeist in de naoorlogse cultuur, is dat je er, of je wilt of niet, over na moet denken. Ik wel, tenminste. Je vraagt je al snel af waarom Elvis zo slordig met zijn talent omsprong. Hij liet een groot, grillig, onevenwichtig oeuvre na. Na dertig jaar luisteren kom ik op minstens vijftig briljante nummers uit, en naast die

harde kern nog eens vijftig stuks waarover te twisten valt.

Maar dus ook een heleboel rommel. Talloze flutnummers, vaak afkomstig uit zijn films. Waarom zong hij ze? Waarom maakte hij al die slappe musicals? Waarom ging hij op zijn hoogtepunt in militaire dienst? En waarom lukte het hem niet zijn spectaculaire comeback van 1968 door te trekken? Wie gaf hem die duizenden tabletten en pillen? Waarom slikte hij ze? Waarom gaf hij zijn manager niet de zak? Wat dreef die fucking Kolonel Parker überhaupt?

Vragen, zoveel vragen. Veel meer dan over andere favoriete popsterren, wier gang en wandel ik, hoe goed ik ze ook vind, ter kennisgeving aanneem. Bij Elvis is het anders, Elvis' lot neem ik vreemd genoeg persoonlijker. Dat kan aan mij liggen, maar volgens mij ben ik niet de enige. Hoe komt dat, vraag ik me weleens af.

Zijn stem, heb ik altijd aangenomen. Maar hoe waar ook, dat is te subjectief, te sentimenteel. Een beter antwoord zou kunnen schuilen in de twee sterke, diametrale emoties die Elvis oproept. Enerzijds wekt hij bewondering op van een vaak intense soort, maar anderzijds ook een intens medelijden, als het al geen afschuw is, of spotlust. Elvis is iemand om van te houden, maar ook om je neus voor op te halen. Zijn einde doet in afzichtelijkheid nauwelijks onder voor de schitter van zijn opkomst. Van de vroege Elvis kun je je ogen nauwelijks afhouden, maar van de oude ook niet. Om zuiver tegenovergestelde redenen. Hij verzinnebeeldt twee wijsheden tegelijkertijd: hoe het moet en hoe het niet moet.

Wie, zoals ik, van The King houdt, zal in het reine moeten komen met zijn verachtelijke kant. Dat is hard werken, soms, maar liefde die bergop moet, is mijn theorie, schept een intensieve band. Bij Neil Young, bijvoorbeeld, of bij Paul McCartney, die ik beiden hogelijk waardeer, blijft dat persoonlijke op de achtergrond, of zelfs achterwege. Er hoeft niks goed gepraat te worden, niemand zal hun kwaliteiten betwisten, je kunt ze schaamteloos

omarmen. Van het latere, mindere werk hoef je niet wakker te liggen, omdat het wel oké is. Ze zullen zichzelf niet te schande maken, laat staan ons. Lang zullen ze leven.

Waarom lezen we Elvis-biografieën? In de hoop dat nader onderzoek uitwijst dat anderen de schuld hebben. Dat het bij scherper toezien niet aan Elvis lag. Maar aan de Kolonel. Of aan zijn moeder, die niet had moeten doodgaan. Of aan de niet eerder vertoonde roem. Of aan Elvis' geringe scholing. Of aan The Beatles. Of aan het simpele feit dat hij al zo vroeg Elvis was, en er tegen Elvis nooit iemand 'nee' zei, geen dokters, geen vrouwen, geen vaders. Alleen de Kolonel.

Precies de verkeerde.

De Kolonel, die op aarde kwam als Dries van Kuijk, was de hoofdschuldige, ik verklap het maar alvast. Een van mijn favoriete fantasieën is dat niet Dries van Kuijk uit Breda Elvis' manager was, maar ik. Een handvol beslissingen had ik precies zoals de Kolonel genomen. Elvis' overstap naar RCA, bijvoorbeeld. Zijn eerste optredens op televisie, goed geregeld. Over het eerste jaar weinig klachten. Maar ná 1956 pakt alles wat Parker bedingt ongunstig uit voor Elvis, en dus voor de muziekgeschiedenis. Geld is vanaf dan het leidende principe, waardoor Elvis' carrière al snel een kruisweg wordt waarvan al zijn biografen ongeveer dezelfde staties afbeelden. Op elk tafereel – Elvis in dienst, Elvis die *West Side Story* afslaat, Elvis die tekent voor zeven lowbudgetmusicals in twee jaar, Elvis die niet naar Azië, Australië en Europa mag, etc. – zie je ergens, op de voorgrond of in een hoekje, het smoelwerk van Parker.

Alles anders, dus. Te veel om hier op te noemen. Er is een alternatieve, dikke spookbiografie voor nodig. Daarom wil ik voor nu volstaan met één kleine, maar belangrijke alternatieve afslag. Toen Parker Elvis het leger in stuurde, iets wat makkelijk voorkomen had kunnen worden, en wat even ridicul was als, zeg, Johan Cruijff tussen 1972 en 1974 zijn dienstplicht laten vervullen, wilde Elvis heel graag in Duitsland platen opnemen.

Tijd te over, in Bad Nauheim. Elvis was tussen 1958 en 1960, de twee volle jaren waarin hij onder de wapenen was, vocaal op zijn allerbest. Dat hoor je aan de opnames net voor en net na zijn diensttijd. Een man op de top van zijn kunnen. Hij had, net als in 1956 en 1957, vijftig nummers kunnen opnemen. RCA wilde niets liever. Ik ook niet.

Parker verbood het. Elvis nam niks op in Duitsland. Van Kuijk wilde 'schaarste creëren'. Welnu, die schaarste had ik onmiddellijk opgeheven.

Peter Buwalda

OPMERKING VAN DE AUTEUR

Op een ochtend in augustus 1969 zat ik ergens op kantoor in New York met Bob Dylan te bellen. Indertijd was ik poprecensent van de *Evening Standard* uit Londen, en aangezien Dylan niet lang daarna op het Isle of Wight Festival in Engeland zou optreden, nam ik contact op met zijn manager Albert Grossman met de vraag of er een interview met de beroemde zanger mogelijk was.

Het antwoord luidde, niet geheel onverwacht, ‘nee’. Maar vervolgens opperde hij opeens dat Dylan wellicht bereid was om me aan de telefoon te woord staan – hij dacht ongetwijfeld aan de kaartverkoop voor het festival, die naar verluidt nogal teleurstellend was. En ter plekke verzocht hij zijn secretaresse om ‘Bobby’ te bellen.

Normaal gesproken bereidde ik de vragen voor een interview voor. Maar in dit geval kreeg ik een telefoonhoorn in handen gedrukt en was hij tot mijn beschikking, de meest teruggetrokken singer-songwriter ter wereld.

Dylan beantwoordde mijn vragen, die naar ik vermoed nogal gewoontjes waren, bijzonder vriendelijk en geduldig, en al snel vertelde ik, waarschijnlijk omdat ik niets anders te melden had, dat ik kort daarvoor het comebackoptreden van Elvis Presley in Las Vegas had gezien.

‘Echt?’ Dylans toon veranderde. ‘Was je erbij? Hoe was het?’ En nog voor ik kon antwoorden, zei hij: ‘Ik heb het in *The New York Times* gelezen. Was hij goed? Was Scotty Moore [Elvis’ eerste gitarist] erbij? Welke nummers zong hij? Werd hij begeleid door The Jordanaires? Deed hij nog materiaal uit de Sun-periode? “That’s

All Right”? “Mystery Train” misschien? “Heartbreak Hotel”? Wat nog meer? Speelde hij nog nieuwe nummers? Wie zaten er in de band? Hij werd begeleid door een orkest! Echt waar?’

En zo ging het maar door. Bob Dylan stelde mij meer vragen dan ik hem. Hij was niet langer een van de grootste beroemdheden ter wereld en ik de overrompelde interviewer. We waren gelijken, fans van dezelfde zanger, en we spraken vol geestdrift, alsof we allebei vijftien jaar waren en de popmuziek net hadden ontdekt.

Toen het gesprek ten einde liep, bracht ik Dylans nummer ‘Tomorrow Is a Long Time’ ter sprake, dat Elvis had opgenomen, zoals Dylan ongetwijfeld wist. Het was, zei hij, van alle nummers die hij had geschreven, zijn favoriete. Dat leek me voor een fan niet zo vreemd.

Een paar dagen later was ik weer in Londen en kreeg ik de kans met John Lennon te bellen. Ik moet erbij zeggen dat dat niet zo heel uitzonderlijk was, omdat ik Lennon en Paul McCartney in die tijd regelmatig zag. Ook dit keer bracht ik weer ter sprake dat ik kort daarvoor Elvis had zien optreden, en opnieuw werd er een hele reeks vragen op me afgevuurd, bijna dezelfde als Dylan had gesteld.

‘Was Scotty Moore erbij? En The Jordanaires?’² In beide gevallen was het antwoord ‘nee’, trouwens. ‘En het vroege Sun-werk? Speelde hij “Baby Let’s Play House”? En “I Got a Woman”? Was hij goed? Was hij dik?’

Die twee telefoongesprekken leerden me iets, en wel vooral dat popsterren in wezen gewoon volwassen fans zijn. Hoe beroemd en bejubeld Bob Dylan en John Lennon in die tijd inmiddels ook waren, ze waren nog steeds fan van de man door wie ze inder tijd überhaupt waren begonnen met muziek maken, nog steeds gefascineerd door de muziek die hun jeugd vertegenwoordigde. Hun tienerfantasie was, net als die van Paul McCartney, Keith Richards, Bruce Springsteen en vele anderen, door Elvis in vuur en vlam gezet.

Net als de mijne, hoewel mijn carrière in een heel andere richting ging.

Ray Connolly

INLEIDING

‘Hoe zullen de mensen me herinneren als ik er eenmaal niet meer ben?’ wilde hij weten. ‘Zullen ze me snel vergeten zijn?’¹

Het was mei 1977 in een hotel in het plaatsje Binghamton, New York, en Elvis Presley lag eenzaam en somber op zijn kamer. Hij was tijdelijk vrijgezel nadat zijn laatste vriendinnetje genoeg had gekregen van altijd maar onderweg op tournee zijn, en had zijn achtergrondzangeres Kathy Westmoreland gevraagd om hem gezelschap te komen houden. Hij kon er niet tegen om alleen te zijn, om alleen te slapen. En de mensen om hem heen hadden ook niet graag dat hij ’s nachts alleen was. Ze maakten zich zorgen als er niemand een oogje op hem hield.

Kathy, ex-geliefde en vriendin, was zeven jaar lang met hem op tournee geweest. Die avond en de volgende bracht ze bij hem door, terwijl ze luisterde naar zijn verhalen over zijn moeder, zijn gewichtsproblemen, zijn gezondheid en zijn dochter, en ze troostte hem omdat hij zijn hart vasthield vanwege het openhartige boek dat drie van zijn voormalige werkgevers binnenkort zouden publiceren. Ze schudde haar hoofd toen hij zei dat hij bang was dat hij na zijn dood snel vergeten zou zijn. Hij had, zei hij tegen haar, ‘nooit iets van blijvende waarde voortgebracht... nooit een filmklassieker gemaakt’. Hoeveel plezier de muziek hem ook had gegeven, hoeveel hij ook had betekend voor de populaire muziek, hij zag alleen maar dat het hem niet was gelukt ‘een echte filmster’ te worden. En dat vrat aan hem.

Hij was nog maar tweeënveertig, maar hij leed aan allerlei aandoeningen, was verslaafd, opgebrand en wanhopig, en hij sprak

al in de verleden tijd over zichzelf. Op een gegeven moment probeerde hij grappig te zijn door te zeggen dat Kathy op zijn begrafenis iets wits zou moeten dragen. Ze lachte en beloofde dat ze dat zou doen, waarna ze zijn hand vasthield tot hij in slaap viel. De slaap waar hij naar snakte, maar die hij zo vaak niet kon vatten.

Dat was Elvis Presley, vandaag de dag erkend als de populairste artiest aller tijden, maar toen een ziek mens die zich door de laatste paar maanden van zijn leven heen worstelde, dat in een tragedie was ontaard.

Maar wat een leven was het geweest. Als kind had hij bij iedereen een glimlach op het gezicht getoverd. Als hij een grapje maakte, lachte iedereen extra hard; en als hij om iets vroeg, haastte iedereen in zijn omgeving zich om hem ter wille te zijn. Iedereen wilde hem behagen, van de kliek jongens die iedere dag in dienst van hem stonden en zich daarbij net zozeer vriend als slaaf betoonden, tot de almaar uitdijende groep familieleden die voor werk en huisvesting van hem afhankelijk waren. En dan had je nog zijn vele vriendinnetjes, wier genegenheid hij beloonde met geschenken als auto's en diamanten.

Ja, wat een leven. Hij kon alles kopen wat zijn hartje begeerde, en dat deed hij dan ook... huizen, Cadillacs bij de vleet, vliegtuigen, vuurwapens – en ook een aantal artsen. En hoewel hij altijd degene wilde zijn die gaf, werd hij als hij iets wenste bijna altijd op zijn wenken bediend. Twee presidenten van de Verenigde Staten stonden hem aan de telefoon te woord, en gouverneurs en beroemdheden uit de wereld van de film, de muziek en de sport stonden backstage in de rij om glimlachend en handenschuddend met hem op de foto te mogen. Hij had de aantrekkingskracht van een magneet. Iedereen kwam naar hem toe, daar waar de politie van Memphis, leidinggevend van het plaatselijke ziekenhuis en journalisten juist de andere kant op keken als ze dat verstandig achtten.

Natuurlijk deden ze dat. Hij was Elvis, het volwassen kind dat

halverwege de jaren vijftig in een tijdsbestek van dertig maanden van het middelbareschoolexamen naar de top van de hitparades was geschoten, en vervolgens dankzij de televisie een over de hele wereld aanbeden beroemdheid werd. Muziek is de kortste weg naar het hart en zangers verdwijnen vaak net zo snel weer als ze opgekomen zijn, maar er was iets aan zijn stem, zijn gedrag, zijn verlegen glimlach, zijn jongensachtige schoonheid, de bewegingen van zijn lichaam als hij zong, zijn sexappeal en zijn levensverhaal dat de verbeelding van het publiek aansprak. En het spreekt nog steeds aan, zodat hij het ultieme en – veertig jaar na zijn dood – niet weg te denken Amerikaanse icoon is.

Als kind droomde hij ervan dat het succes hem en zijn familie van de armoede zou verlossen. Maar vervolgens kwam hij erachter dat zo beroemd zijn als hij weliswaar een verlossing was, maar hem net zozeer tot gevangene maakte. Hij was niet de eerste rock-'n-rollzanger, maar hij was wél de eerste rock-'n-rollsuperster, en die status betekende niet alleen dat er niemand was van wiens ervaringen hij kon leren, maar ook dat er niemand was met wie hij de last van zijn lot – van het Elvis zijn – kon delen. In de loop van zijn leven zei hij vaak dat hij zich eenzaam voelde. Dat was begrijpelijk. Niemand anders dan hij wist wat het betekende om onafgebroken in de aandacht te staan en te worden aanbeden, om de alchemist te zijn die muziek wist te veranderen in een overmaat aan aanbidding en tastbare rijkdom.

Hij had rijk en beroemd willen worden. Zijn uitzonderlijke stem van tweeënhalve octaaf, met een ander niveau kopstem, had ervoor gezorgd dat hij dát, en nog meer, kon realiseren. Maar als hij van het podium was gestapt, als de camera's niet meer draaiden en de spots waren uitgeschakeld, wat dan? Waar was dan zijn plek? Nergens. Hij hoorde nergens bij. Hij viel niet in te delen, zijn uitzinnige roem maakte hem tot eenling. En naarmate de jaren verstreken trok hij zich steeds meer terug in zijn eigen rijk, of het nu op het landgoed Graceland in Memphis was, of in Hollywood of Las Vegas, waar zijn hovelingen hem lieten wente-

len in zijn angsten, onzekerheden en depressies.

In de tijd van die nacht in Binghamton met Kathy Westmoreland, veertien weken voor zijn dood, was hij mentaal gebroken, vanbinnen gestorven. Waar kwam dat gevoel van diepe wanhoop vandaan? Wat was er misgegaan met de man die gezegend was met zoveel talent? Een buitenstaander kon denken dat hij alles had wat zijn hartje begeerde. Maar toen hij een paar maanden eerder op een avond naar de fans buiten stond te kijken, zei hij met doffe stem tegen een van zijn werknemers: 'Die mensen houden niet echt van me. Ze weten niet wat er zich in mijn binnenste afspeelt.'²

Dat konden ze ook niet. Maar als ze in staat zouden zijn geweest om in zijn binnenste te kijken, wat zouden ze dan hebben gezien? Waarschijnlijk een kluwen van met elkaar conflicterende verlangens, verplichtingen en spanningen. Al meer dan twintig jaar was hij geen schim meer van wie hij ooit was, zijn dromen waren stukgeslagen op de harde realiteit en zijn artistieke ambities legden het af tegen de voortdurende behoefte van zijn manager en van hemzelf om de geldstroom op gang te houden. Voor de camera en op het podium gaf hij blijk van een innemende bravoure. Maar dat was een masker waarachter hij zijn angsten en zwakheden verborg.

Zouden zijn fans hem trouw blijven als hij ouder werd, vroeg hij zich gedurende die laatste maanden hardop af. Hij was bang dat ze zouden afhaken, en bang voor wat ze zouden denken als ze te weten zouden komen wat voor duistere geheimen hij had. En dan had hij nog allerlei persoonlijke zorgen. Zijn ziekelijke smijten met geld. Er waren momenten dat hij erin berustte dat het hem naar de afgrond zou voeren, omdat hij er geen weerstand aan kon bieden. Zou hij binnenkort geen cent meer te makken hebben? Volgens zijn vader was dat heel goed mogelijk. Omdat hij zichzelf niet wist te beheersen, zou hij bijna alles wat hij bezat uitgeven of wegschenken. En dan was er nog zijn grootste angst: de steeds terugkerende nachtmerrie dat hij zijn huis, Graceland,

van de hand moest doen, en dat hij op een dag terug bij af zou zijn, en opnieuw straatarm, en dat hij alleen nog maar vergane glorie zou zijn, of, erger nog, een zielige, pathetische verschijning.

Vanaf het allereerste begin was het raadsel dat Elvis heette, de arme blanke jongen uit het gesegregeerde Mississippi die ervoor koos om de zwarte muziek van zijn muzikale helden te zingen, een hoogst explosieve mix geweest. Hij werd in de sombere jaren dertig geboren op het arme platteland, verdiende gedurende zijn carrière miljoenen dollars, maar toch was hij aan het einde van zijn loopbaan, en zonder dat hij op investeringen kon terugvallen, afhankelijk van leningen van zijn bank om te bekostigen wat hij tussen zijn tournees uitgaf, en om de gokschulden van zijn manager te betalen.

En dan was er nog zijn ingewikkelde geloof. Zijn hele leven lang was hij lid van de christelijke pinksterbeweging en las hij de Bijbel, maar hij liefhebberde ook in numerologie en mysticisme. En hoewel hij vaak bad en zeer royaal was als het om goede doelen ging, was hij ook recidief ontrouw en promiscue als geliefde en echtgenoot, terwijl hij daarnaast juist absolute trouw eiste van de vele vrouwen in zijn leven. Door de rock-'n-roll was hij een ster geworden, maar eigenlijk had hij in een gospelkwartet willen zingen, en zijn hele leven lang verkoos hij geestelijke liederen en hymnes boven andere soorten muziek.

Hij was een vat vol tegenstrijdigheden. Niet alleen was hij de meest aanstootgevende en sexy jonge zanger ter wereld, hij was ook zeer gehecht aan zijn moeder. En waar hij eens de langharige rebel was, werd hij later een voorbeeldig soldaat en zong tijdens concerten patriottische liederen. Hij leek zo op het oog een zelfverzekerde beroemdheid, maar inmiddels was hij in de kleedkamer zo nerveus dat hij een injectie met amfetamines nodig had om überhaupt de moed te hebben om op te komen. Maar hij was ook de filmfanaat die jarenlang de bioscoop na sluitingstijd afhuurde om naar oude en nieuwe films te kijken die hij goed

vond, en hij was voldoende thuis in de filmgeschiedenis om de meeste van zijn eigen rollen vreselijk of gênant te vinden.

Er is geen twijfel aan dat hij zelfdestructief was. Maar was daar een verklaring voor die verder ging dan zijn egocentrisme? Waarom verkwistte de populairste zanger ter wereld, voor wie de beste songwriters dolgraag zouden willen werken, zijn talent met banale melodietjes en clichématige songteksten in films waar hij een hartgrondige hekel aan had? En waarom moest iemand die hopeloos verslaafd was aan medicijnen een week voor zijn dood nog zonodig op tournee en opnames maken voor een tv-special? Was hij zó wanhopig op zoek naar geld? Of was zijn manager, de zelfbenoemde ‘Kolonel’ Tom Parker, misschien nog wanhopiger? Wat betreft die medicijnverslaving: wanneer was die precies begonnen? Was dat eerder dan iedereen dacht, gedurende zijn diensttijd, of, wat inmiddels een stuk waarschijnlijker lijkt, veel eerder in zijn leven? En hoe kon een beroemdheid met fans over de hele wereld zich zo slapjes betonen zonder al die jaren in staat te zijn om tegen die potentat van een manager van hem in te gaan? Had zijn moeder gelijk gehad toen ze vanaf het allereerste begin Parker ‘de duivel zelf’ had genoemd?

‘Ik heb er zo genoeg van om Elvis Presley te zijn,’³ zei hij gedurende de laatste maanden van zijn leven. Dat is makkelijk te begrijpen. Maar moest het echt zo zijn? En wanneer en waar precies in Elvis’ leven werden de zaadjes van zijn succes, zijn excessen en zijn zwakheden geplant?

I

*‘Vanaf mijn tweede jaar
kende ik alleen maar gospelmuziek.’*

Zijn afkomst had niet veel nederiger kunnen zijn, zijn verwachtingen niet bescheidener.¹ Hij werd op 8 januari 1935 rond halfvijf ’s ochtends geboren in een schamele tweekamerwoning in Tupelo, Mississippi, waar het enige licht van een paar olielampen kwam en het benodigde water op een houtkachel stond te koken. Dertig minuten later volgde er een tweelingbroertje: Elvis Aron en Jesse Garon, hun namen waren al gekozen. Maar Jesse werd dood geboren. De jonge ouders, Vernon en Gladys Presley, hadden verwacht dat het een tweeling zou worden – tweelingen kwamen in beide families voor – maar tijdens Gladys’ zwangerschap hadden ze geen geld gehad voor medische bijstand. Pas toen er bij de bevalling complicaties optraden, belde een buurman een arts. Diens honorarium bedroeg vijftien dollar, die door een liefdadigheidsinstelling werd betaald.

Jesse werd een dag later begraven in een anoniem graf op het Priceville Cemetery in Tupelo. Inmiddels was Gladys, die veel bloed had verloren, samen met de baby die nog leefde in het ziekenhuis opgenomen. Later zou Elvis zich weleens afvragen of hij en Jesse een eeneiige tweeling waren en waarom zijn broertje was gestorven en hij niet, want, zoals hij in de kerk te horen kreeg, voor alles was een reden. Soms fantaseerde hij hoe ze samen gelukkig speelden; maar misschien was hij andere keren ook wel bang dat ze elkaars rivalen zouden zijn geworden, zoals Kain en Abel in de Bijbel. Nadat hij beroemd was geworden, deed hij een paar keer een poging erachter te komen waar precies op het

kerkhof Jesse was begraven.² Maar niemand kon hem dat vertellen – het was nergens aangegeven. Soms kreeg hij van mensen te horen dat als één helft van een tweeling sterft, de andere helft de eigenschappen van de gestorvene meekrijgt. Zijn moeder wilde hem dat graag laten denken, hem laten geloven dat hij bijzonder was. Zij was ervan overtuigd dat hij bijzonder was.

Tupelo, Mississippi (indertijd, net als nu, de armste staat van de vs), was een treurig plaatsje met zo'n zesduizend inwoners, en het gezin Presley woonde in een houten huis in een buurt zonder water en elektriciteit, aan een onverharde weg aan gene zijde van een riviertje en de grote weg, niet ver van bossen en boerderijen. Op school kreeg Elvis te horen dat Tupelo de naam was die de Choctaw-indianen aan die streek hadden gegeven, en in de jaren dertig woonden er in en rondom Tupelo nogal wat Presleys. En godsdienst was ook nogal prominent. Het was dus niet verbazingwekkend dat zijn ouders, Vernon Presley en Gladys Smith, elkaar hadden ontmoet in de pinkstergemeentekerk in Oost-Tupelo.

Gladys was het vierde van negen kinderen. Haar moeder, Doll Smith, was invalide en trok vele jaren een uitkering, en Gladys zorgde als meisje voor haar, net als voor haar jongere broertjes en zusjes. Doll stierf in het jaar dat Elvis werd geboren, en haar man, Bob Smith, overleed niet veel later. Hij was een dagloner geweest die met zijn gezin in de streek van boerderij naar boerderij trok op zoek naar werk. Er werd gezegd dat hij weleens *moonshine*-likeur stookte om de eindjes aan elkaar te knopen, maar dat lukte nooit. De Smiths leken voorbestemd om niet oud te worden.

De vader van Vernon was Jessie D. Presley, een – volgens de rest van de familie – knappe, humeurige, stevig innemende man die af en toe op het land werkte en het tiener Vernon in de jaren dertig niet makkelijk maakte. Jessies echtgenote, Minnie-Mae, de oma van Elvis, een lange, tengere vrouw, had het af en toe ook met hem te stellen. Hij ging bij haar weg toen Elvis nog heel klein was, en dus trok zij in bij haar zoon Vernon, diens vrouw Gladys en hun zoontje. Elvis noemde haar altijd Dodger, nadat